

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Π.3.2.1 Εκπαιδευτικά σενάρια και μαθησιακές δραστηριότητες,
σύμφωνα με συγκεκριμένες προδιαγραφές, που αντιστοιχούν σε
30 διδακτικές ώρες ανά τάξη

Αρχαία Ελληνική Γλώσσα και Γραμματεία

Α΄ Λυκείου

Θεματική ενότητα:

Θουκυδίδου, «Ιστορία» Ζ 76 - 77

Τίτλος:

«Το κύκνειο άσμα ενός στρατηγού»

ΒΑΣΙΛΙΚΗ ΜΑΝΤΖΩΡΟΥ

**ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ**

Θεσσαλονίκη 2013

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΕΡΓΟΥ

ΠΡΑΞΗ: «Δημιουργία πρωτότυπης μεθοδολογίας εκπαιδευτικών σεναρίων βασισμένων σε ΤΠΕ και δημιουργία εκπαιδευτικών σεναρίων για τα μαθήματα της Ελληνικής Γλώσσας στην Α/βάθμια και Β/βάθμια εκπαίδευση» MIS 296579 (κωδ. 5.175), - ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΠΡΑΞΗ, στους άξονες προτεραιότητας 1-2-3 του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση», η οποία συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και εθνικούς πόρους.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: Ι.Ν. ΚΑΖΑΖΗΣ

ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: ΒΑΣΙΛΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ: Π.3.2.1. Εκπαιδευτικά σεναρία και μαθησιακές δραστηριότητες, σύμφωνα με συγκεκριμένες προδιαγραφές, που αντιστοιχούν σε 30 διδακτικές ώρες ανά τάξη.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΠΑΡΑΔΟΤΕΟΥ: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ

Υπεύθυνοι υπο-ομάδας εργασίας αρχαίας ελληνικής γλώσσας δευτεροβάθμιας: Λάμπρος Πόλκας, Κοσμάς Τουλούμης

ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ: ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

<http://www.greeklanguage.gr>

Καραμασούνα 1 – Πλατεία Σκρα Τ.Κ. 55 132 Καλαμαριά, Θεσσαλονίκη

Τηλ.: 2310 459101 , Φαξ: 2310 459107, e-mail: centre@komvos.edu.gr

Α. ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

Τίτλος

Το κύκνειο άσμα ενός στρατηγού

Δημιουργός

Βασιλική Μαντζώρου

Διδακτικό αντικείμενο

Αρχαία Ελληνική Γλώσσα και Γραμματεία

(Προτεινόμενη) Τάξη

Α΄ Λυκείου

Χρονολογία

Αύγουστος 2013

Διδακτική/Θεματική Ενότητα

Αρχαίοι Έλληνες Ιστοριογράφοι: Θουκυδίδου, «Ιστορία» Ζ 76-77.

Διαθεματικό

Όχι

Εμπλεκόμενα γνωστικά αντικείμενα

—

Χρονική διάρκεια

±6 διδακτικές ώρες

Χώρος

I. Φυσικός χώρος:

Εντός σχολείου: αίθουσα διδασκαλίας, εργαστήριο πληροφορικής.

II. Εικονικός χώρος: ιστολόγιο σχολείου / μαθήματος.

Προϋποθέσεις υλοποίησης για δάσκαλο και μαθητή

Προκειμένου να υλοποιηθεί το παρόν σενάριο, απαιτείται η συστηματική εξοικείωση του εκπαιδευτικού αλλά κυρίως των μαθητών με τις *ομαδοσυνεργατικές μεθόδους διδασκαλίας* αρχικά και κατόπιν με τη χρήση και την αξιοποίηση βασικών εργαλείων των ΤΠΕ (επεξεργαστής κειμένου, λογισμικό παρουσιάσεων, τεχνικές αναζήτησης στο διαδίκτυο), και η ύπαρξη κατάλληλης υλικοτεχνικής υποδομής (σχολικό εργαστήριο Η/Υ, φορητός Η/Υ, βιντεοπροβολέας, πρόσβαση στο διαδίκτυο). Επίσης, κρίνεται απαραίτητη η καλή γνώση της αγγλικής γλώσσας τουλάχιστον από δύο μέλη των ομάδων, καθώς είναι αναγκαία η πρόσβαση σε ξενόγλωσσους πόρους.

Εφαρμογή στην τάξη

Το συγκεκριμένο σενάριο είναι πρόταση διδασκαλίας.

Το σενάριο στηρίζεται

—

Το σενάριο αντλεί

—

B. ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ/ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η Σικελική Εκστρατεία υπήρξε μια από τις μαύρες σελίδες της αθηναϊκής ηγεμονίας, ενώ τα πρόσωπα που εμπλέκονται σε αυτήν έχουν αποκτήσει μυθιστορηματικές διαστάσεις. Λίγο πριν πέσει η αυλαία, ο κουρασμένος και ασθενής Νικίας, ένας στρατηγός που έδωσε το όνομά του σε μια εύθραυστη ειρήνη και σύρθηκε σε ένα μεγαλεπήβολο εγχείρημα χωρίς να το θέλει, μόνο και μόνο για να μην αποσυρθεί από την πολιτική σκηνή, αναβλητικός και δεισιδαίμων, προσπαθεί να εμψυχώσει τους στρατιώτες που υποχωρούν άτακτα. Μιλώντας με τον «τρόπο του Νικίας», ο ιστορικός Θουκυδίδης μεταφέρει την ένταση των τελευταίων στιγμών σε μια απολογητική ρητορική που απευθύνεται κυρίως στο συναίσθημα και στηρίζεται στο κοινό αξίωμα ότι η ελπίδα πεθαίνει τελευταία. Το σενάριο επιχειρεί να αναδείξει τα παραπάνω στοιχεία καθώς και τον ρόλο των δημηγοριών στο έργο του Θουκυδίδη.

Γ. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σύλληψη και θεωρητικό πλαίσιο

Στην Α΄ Λυκείου πλέον οι μαθητές διδάσκονται συνεχές και όχι αποσπασματικό αρχαιοελληνικό κείμενο και έρχονται σε επαφή με την καθαρή και ακριβή γλώσσα της ιστοριογραφίας, διδασκόμενοι «Ελληνικά» του Ξενοφώντα και τμήματα των «Ιστοριών» του Θουκυδίδη. Η χρονική διαδοχή τους στη διδασκαλία δεν ταυτίζεται με τη χρονολογική σειρά των γεγονότων που αφηγούνται οι ιστορικοί, καθώς οι μαθητές διδάσκονται πρώτα τη συντριβή στους Αιγός ποταμούς και κατόπιν τα Κερκυραϊκά και τη Σικελική Εκστρατεία. Αυτό δεν είναι παράδοξο της ελληνικής οργάνωσης της εκπαίδευσης, αλλά μπορεί να κατανοηθεί από την υφή του κειμένου του Θουκυδίδη. Απόλυτος εκπρόσωπος του ορθολογισμού με σύνθετο ύφος,

περίπλοκους συλλογισμούς, αρχαϊκή φρασεολογία και αφηρημένη ορολογία καθώς είναι, θα δυσκόλευε ακόμη περισσότερο τους μαθητές που, παρόλο που διδάσκονται για τρία χρόνια αρχαία στο γυμνάσιο, εμφανίζουν στην πλειονότητά τους μεγάλη αδυναμία προσέγγισης του αρχαιοελληνικού κειμένου. Από την άποψη αυτή, η προσαρμογή τους με τα «Ελληνικά» του Ξενοφώντα γίνεται περισσότερο ομαλά.

Σύμφωνα με τις Οδηγίες για τα Φιλολογικά Μαθήματα της Α΄ τάξης Γενικού Λυκείου –και συγκεκριμένα τις Οδηγίες για τη διδασκαλία της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας της Α΄ τάξη του Γενικού Λυκείου– και το Νέο Πρόγραμμα Σπουδών προβλέπονται 22 ώρες για τη διδασκαλία του βιβλίου Γ΄ του Θουκυδίδη και 25 ώρες για τη διδασκαλία των βιβλίων Ζ΄ και Η¹. Ο όγκος της ύλης έχει ως αποτέλεσμα τα Σικελικά να διδάσκονται σπανίως ή μόνο περιληπτικά, με αποτέλεσμα οι μαθητές να αγνοούν στην πράξη –αφού θεωρητικά διδάσκονται την Εισαγωγή– την ιδιότυπη μορφή του έργου του Θουκυδίδη, που συντίθεται από κυρίως αφηγηματικά μέρη και δημηγορίες. Όπως έχει υποστηριχθεί από σύγχρονους μελετητές, ο Θουκυδίδης οργανώνει την αφήγησή του έχοντας υπόψη του τον Όμηρο και τον Ηρόδοτο, μολονότι διαφέρει από τον τελευταίο. Ο Θουκυδίδης επιλέγει, όπως ο Όμηρος, τη μεικτή αφήγηση, που συνδυάζει την απλή τριτοπρόσωπη διήγηση με τον ευθύ δραματοποιημένο λόγο, και κατορθώνει, όπως εκείνος, να περιλάβει στην αφήγησή του το ευρύτερο ιστορικό γίνεσθαι πέρα από το συγκεκριμένο θέμα του, τον Πελοποννησιακό Πόλεμο, σύμφωνα με τη δήλωσή του ότι αντιμετωπίζει το πόνημά του ως «κτῆμα ες αεί». Ωστόσο στην ιστορία του, αν και πολλές φορές αυτή έχει κριθεί ως αντικειμενική, εφαρμόζει τεχνικές του πλασματικού λόγου, καθώς προσπαθεί να προσδιορίσει τα κίνητρα και τις σκέψεις των πρωταγωνιστών. Επιπλέον, οι δημηγορίες παρουσιάζουν εντυπωσιακές παραλληλίες μεταξύ τους και κάποτε μοιάζει σαν ο ένας λόγος να απαντά ή να παραπέμπει σε κάποιον προηγούμενο, μολονότι το ακροατήριο προς το οποίο απευθύνεται είναι

¹ Σύμφωνα με τη [Γ2/124678/1-11-2011](#) απόφαση του Υπουργείου Παιδείας.

διαφορετικό.² Κατά συνέπεια, η παράθεση σε πρώτο πρόσωπο των λόγων που εκφωνήθηκαν πριν και κατά τη διάρκεια του πολέμου από διάφορα πρόσωπα δεν προσδίδει απλώς ζωντάνια και αμεσότητα στο κείμενο. Οι λόγοι αυτοί φωτίζουν το ήθος και την προσωπικότητα των πρωταγωνιστών του πολέμου, παρουσιάζουν τα κίνητρα και τους στόχους των επιλογών τους. Γι' αυτό και ο Θουκυδίδης δεν ενδιαφέρεται να καταγράψει κατά γράμμα τα λόγια των ομιλητών –αυτό ήταν άλλωστε σε ορισμένες περιπτώσεις αδύνατο– κρατά την ουσία και την εμπλουτίζει με στοιχεία που διασαφηνίζουν τον χαρακτήρα του αγορητή. Έτσι ο ιστορικός αναδεικνύεται σε πραγματικό «μάστορα» του λόγου, συνδυάζοντας αποτελεσματικά αρκετά είδη του πεζού λόγου.

Δ. ΣΚΕΠΤΙΚΟ-ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΣ ΤΟΥΣ

Γνώσεις για τον κόσμο, αξίες, πεποιθήσεις, πρότυπα, στάσεις ζωής

Αναμένεται οι μαθητές / μαθήτριες:

- Να αντιληφθούν τον ρόλο των προσωπικοτήτων στη διαχείριση και την αντιμετώπιση των κρίσεων.
- Να κατανοήσουν ότι η ανθρώπινη ζωή χαρακτηρίζεται από την αδιάκοπη μεταβολή.
- Να αντιληφθούν τη λειτουργία των μηχανισμών της πειθούς και την αξία της.
- Να κατανοήσουν και να αξιολογήσουν σημαντικές φιλοσοφικές απόψεις των αρχαίων Ελλήνων και να εξετάσουν την ισχύ τους στη σημερινή εποχή.

Γνώσεις για τη γλώσσα

Αναμένεται οι μαθητές / μαθήτριες:

- Να ασκηθούν στη μεταφραστική προσέγγιση του αρχαιοελληνικού κειμένου.
- Να ασκηθούν στην αναγνώριση και την ανάλυση των μετοχών.
- Να κατανοήσουν τη θέση των δημηγοριών στο έργο του Θουκυδίδη.

---

² Ρεγκάκος Α.& Χ. Τσαγγάλης (επιμ.), 2011.

- Να αντιληφθούν την ιδιότυπη μορφή του έργου του Θουκυδίδη, που αποτελείται από αφηγηματικά μέρη και δημηγορίες.
- Να αναγνωρίζουν και να ανιχνεύουν τα χαρακτηριστικά του ρητορικού λόγου.
- Να απομονώνουν και να αξιολογούν το επιχείρημα.
- Να κατανοήσουν και να ασκηθούν στον πλάγιο λόγο.

Γραμματισμοί

Αναμένεται οι μαθητές / μαθήτριες:

- Να αξιοποιούν τις ηλεκτρονικές βιβλιοθήκες.
- Να ασκηθούν στον διάλογο, στη σύγκριση κειμένων, την κριτική αποτίμησή τους και την εξαγωγή προσωπικών συμπερασμάτων, αλλά και στην παραγωγή προφορικού ή γραπτού λόγου σε συγκεκριμένο επικοινωνιακό πλαίσιο.
- Να εξοικειωθούν με τα σώματα κειμένων και να ανιχνεύουν παραδείγματα μέσα από τα αυθεντικά συμφραζόμενα.
- Να εθισθούν σε διαδικασία ελέγχου των έντυπων και των ηλεκτρονικών πηγών πληροφόρησης.
- Να προσαρμόζουν τις συνήθειες χρήσεις των λογισμικών και των τεχνολογικών εργαλείων στα ζητούμενα των διδακτικών αντικειμένων.
- Να αντλούν από τον πνευματικό πολιτισμό, αρχαίο και νεότερο, ερεθίσματα για την κριτική αντιπαράθεση με το σύγχρονο περιβάλλον.

Διδακτικές πρακτικές

Προκρίνεται η *ευρετική – ανακαλυπτική* μέθοδος κατασκευής της γνώσης, που θα υλοποιηθεί μέσω της *ομαδοσυνεργατικής μάθησης*.

Οι ομάδες *ορίζουν τους ρόλους* των μελών τους (χειριστής Η/Υ, συντονιστής κ.λπ.) και εργάζονται πάνω σε συγκεκριμένο υλικό (κείμενα, πηγές, εικόνες, διαγράμματα κ.λπ.) κρατώντας σημειώσεις, καταθέτοντας απορίες, απαντώντας σε ερωτήματα και γενικά συγκροτώντας σε ενιαίο περίπου σώμα το προϊόν της δουλειάς

τους. Ο ρόλος του εκπαιδευτικού στη φάση αυτή είναι να παρακολουθεί την ομάδα, να ενθαρρύνει δίνοντας οδηγίες, να επιλύει απορίες, να διαχειρίζεται το χρόνο κ.λπ.

Οι ομάδες *ανακοινώνουν τα συμπεράσματα* στα οποία κατέληξαν και προβαίνουν στη στοχαστική ερμηνεία τους, κάνοντας συνοψίσεις και αναζητώντας συνδέσεις, προεκτάσεις κ.λπ. Στόχος είναι να εμπλακούν προσωπικά σε κοινό προβληματισμό, να κινητοποιηθούν και να αναπτύξουν νοητικές διεργασίες, προκειμένου να δώσουν λύσεις στη διάρκεια συζήτησης με ολόκληρη την τάξη ή στη διάρκεια μιας διάλεξης. Οι μαθητές παράγουν ερωτήσεις, παραδείγματα ή απαντήσεις, καλούνται να επανεξετάσουν, να συνοψίσουν, να συζητήσουν, να υποβοηθήσουν ο ένας τον άλλον ή να δημιουργήσουν κάτι μαζί.

Ε. ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

Αφετηρία

Οι γνώσεις των μαθητών σχετικά με τα πρόσωπα που διαδραματίζουν κομβικό ρόλο στη ροή των γεγονότων τα οποία διδάσκονται είναι ημιτελείς. Πολλές φορές, όμως, τους ζητείται να εξάγουν συμπεράσματα σε σχέση με τη συμπεριφορά αυτών των προσώπων χωρίς να γνωρίζουν το παρελθόν τους, τις επιρροές τους, τα κίνητρα, τις επιδιώξεις τους, με άλλα λόγια χωρίς να έχουν εμβαθύνει πρώτα στο πραγματολογικό επίπεδο, για να μπορέσουν να διακρίνουν στοιχεία του χαρακτήρα. Με αυτόν τον τρόπο, η γνώση τους παραμένει επιφανειακή και ως ένα σημείο προκατασκευασμένη. Αφετηρία, λοιπόν, του σεναρίου είναι η ανασύνθεση της προσωπικότητας του Νικία, ώστε ο μαθητής να καταλάβει πώς και γιατί έφτασε να εκφωνήσει τη συγκεκριμένη δημηγορία. Ακόμη, επιδιώκεται να αναδειχθεί η σημασία της προσωπικότητας του ηγέτη στη διαχείριση των κρίσεων.

Σύνδεση με τα ισχύοντα στο σχολείο

Οι στόχοι του σεναρίου συνδέονται με τους σκοπούς διδασκαλίας σύμφωνα με τις Οδηγίες για τη διδασκαλία της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας και αξιολόγησης των μαθητών της Α΄ τάξης του Γενικού Λυκείου που εφαρμόζονται από τη σχολική

χρονιά 2011-2012. Σε αυτές επιχειρείται σταδιακή αλλαγή προσέγγισης του μαθήματος των Αρχαίων Ελληνικών από τη δομολειτουργική σε μια άλλη προσέγγιση που εστιάζει στη μεταφραστική διαδικασία. Η μετάφραση γίνεται πλέον μέρος της γλωσσικής επεξεργασίας του κειμένου, ενώ ταυτόχρονα επιχειρείται να γίνει αντιληπτό από τους μαθητές ότι η μεταφραστική διαδικασία δεν είναι μονοσήμαντη³. Υπό αυτό το πρίσμα η συγκεκριμένη διδακτική πρόταση στηρίζεται στη σχέση μετάφρασης αρχαιοελληνικού κειμένου και αξιοποιεί τις παράλληλες μεταφράσεις για την εξαγωγή συμπερασμάτων.

Αξιοποίηση των ΤΠΕ

Παράλληλα, με τις ΤΠΕ ο μαθητής / η μαθήτρια έχει την ευκαιρία να μάθει να αντιμετωπίζει τα αρχαία ελληνικά κείμενα ως κείμενα ζωντανά, των οποίων η μελέτη δεν περιορίζεται στη μελέτη και αποστήθιση ξεκομμένων τύπων αλλά στη διερεύνηση των σχέσεων των τύπων αυτών με τη γλώσσα στην οποία εκφράζεται. Επίσης, οι ΤΠΕ προσφέρουν τη δυνατότητα έρευνας σε σώματα κειμένων και ηλεκτρονικές βάσεις δεδομένων και συνακόλουθα ενεργητικής οικοδόμησης της γνώσης, που μετατρέπεται πλέον σε προσωπική ευθύνη του μαθητή.

Κείμενα

Κείμενα σχολικών εγχειριδίων

Αρχαίοι Έλληνες Ιστοριογράφοι Α΄ Λυκείου: [Θουκυδίδου, «Ιστορία» Ζ 76-77.](#)

Ηρόδοτος, «Ιστορία» 3.39-43 (απόσπασμα 93): [Η ιστορία του Πολυκράτη.](#) Στο συλλογικό έργο των Στεφανόπουλου, Θ. Κ., Τσιτσιρίδη, Στ., Αντζουλή, Λ. & Γ. Κριτσέλη, *Ανθολογία Αρχαίας Ελληνικής Γραμματείας* I-III. 2002. Αθήνα: ΟΕΔΒ, τ.2 [Ψηφίδες για την Ελληνική Γλώσσα – Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας].

Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας Α΄ Λυκείου: [Γ. Φραντζής, «Χρονικό».](#)

---

³ [Γ2/124678/1-11-2011](#) απόφαση του Υπουργείου Παιδείας

Ρητορικά Κείμενα Β' Λυκείου Θεωρητικής Κατεύθυνσης: [Εισαγωγή](#).

Κείμενα εκτός σχολικών εγχειριδίων

«Εκηβόλος» [Ιστοχώρας για τον Αρχαίο Ελληνικό Πολιτισμό]:

-Απόσπασμα [«Τα πρόσωπα στο Θουκυδίδη»](#) από το έργο του Westlake, H. D. 2010 [1968]. *Individuals in Thucydides*. N.Y. USA: Cambridge University Press (πρόκειται για αναδημοσίευση από το περιοδικό «Νέα Παιδεία», τεύχη 41-42).

-Κέικαν, Ντ. 2011. *Θουκυδίδης. Ο αναμορφωτής της Ιστορίας*. Κεφάλαιο: [«Ποιος ήταν υπεύθυνος για τη συμφορά της Σικελίας?»](#). Μτφρ. Ε. Παπαϊωάννου. Αθήνα: Ωκεανίδα.

-Romilly J. de. 1999. *Γιατί η Ελλάδα?* Κεφ. V. Η Ιστορία: [«Θουκυδίδης»](#). Μτφρ. Κατερίνα Μηλιαρέση – Αθηνά-Μπάμπη Αθανασίου. Αθήνα: Το Άστυ.

«Μικρός Απόπλους» [Κείμενα σε ηλεκτρονική μορφή - Υπεύθ. Άγγ. Πεردικούρης]:

-[Θουκυδίδης, «Ιστορίες» 6.9.1. – 6.10.5](#). Στο *Θουκυδίδου Ιστορίαι I–II*. 21960 [1940, Οξφόρδη: Oxford University Press]. Μτφρ. Ε. Κ. Βενιζέλος. Αθήνα: Βιβλιοπωλείον της «Εστίας».

-Πλούταρχος, «Βίοι Παράλληλοι»: [Νικίας](#), 26.4-6. Στο *Plutarch's Lives*. 1916. Engl. translation Bernadotte Perrin. Cambridge, MA: Harvard University Press / London: William Heinemann Ltd.

Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα [Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας]:

-Αριστοτέλης, [«Τέχνη Ρητορική» 1358a36–1359a29, 1388a31 – 1388b30](#). Στο *Aristotle. XXII, The "Art" of Rhetoric*. 1926. Ed. J. H. Freese. Loeb Classical Library. Cambridge, MA: Harvard University Press / London: William Heinemann Ltd:

1. Εισαγωγή, μετάφραση, σχόλια Δ. Λυπουρλής. Στο *Αριστοτέλης. Ρητορική Βιβλίο Πρώτο*. 2002. Θεσσαλονίκη: Ζήτρος.

2. Μετάφραση Η. Φ. Ηλιού. Στο *Η Ρητορική του Αριστοτέλη*. 1984. Αθήνα: Κέδρος.

-Θουκυδίδης, «Ιστορίες», [«Ιστορίες» 7.14.4. – 7.15.1, 7.76.1.- 7.77.7, 7.86.1 – 7.86.5.](#)
Στο *Thucydidis Historiae* I–II. 1942. Ed. H. S. Jones & J. E. Powell. Oxford: Clarendon Press:

1. Μετάφραση Ε. Κ. Βενιζέλος. Στο *Θουκυδίδου Ιστορία* I–II. ²1960 [¹1940, Οξφόρδη: Oxford University Press]. Αθήνα: Βιβλιοπωλείον της «Εστίας».
2. Πρόλογος, μετάφραση, σχόλια Ε. Λαμπρίδη, εισαγωγή: Ι. Θ. Κακριδής. Στο *Θουκυδίδου Ιστορία*, I-IV. 1962. Αθήνα: Γκοβόστης.

-[«Ιστοριογραφία: Θουκυδίδης»](#). Στο Κακριδής, Φ. Ι. 2005. «Αρχαία Ελληνική Γραμματολογία». *Αρχαιογνωσία και Αρχαιολογία στη Μέση Εκπαίδευση*. Θεσσαλονίκη: ΚΕΕ / ΙΝΣ (Ίδρυμα Μ. Τριανταφυλλίδη) [Ψηφίδες για την Ελληνική Γλώσσα – Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας].

[Ξενοφών, «Κύρου Ανάβασις» 3.2.7 – 3.2.19.](#) Στο *Xenophontis opera omnia*, vol. I-V. 1900-1921. Ed. E. C. Marchant. Oxford: Clarendon Press.

-Τσέλικας, Σ. 2010. «Θουκυδίδου *Ιστορία* “Πλαταικά” Β. 2-6: [Τυπολογία της ιστορικής αφήγησης του Θουκυδίδα](#)». Στο *Ενδογλωσσική Μετάφραση*, επιμ. Δ. Ν. Μαρωνίτης. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας.

Υποστηρικτικό/εκπαιδευτικό υλικό

Βίντεο

Empires Special: The Greeks - Crucible of Civilization: *The Collapse of Confidence*, episode III (2000-): [Απόσπασμα “The Greeks”](#) (διάρκεια: 08’57’), Production: PBS Productions, narration: Liam Neeson. Πρόκειται για σειρά τριών επεισοδίων αφιερωμένων στον αρχαίο ελληνικό πολιτισμό [πηγή: YouTube].

Ιστοσελίδες

[Ancient Greek Cities: Ιστορία της Αρχαίας Αθήνας](#) [Ιστοχώρος για τις αρχαίες ελληνικές πόλεις – Υπευθ. Ελ. Παπακυριάκου - Αναγνώστου].

Γιοβανούδης, Ν. (Τ/χης ΠΒ), [«Πελοποννησιακός Πόλεμος. Στρατηγική αντιπάλων: Αποτελέσματα – Συνέπειες»](#), περ. «Στρατιωτική Επιθεώρηση», τεύχος 2 / Μάιος – Ιούνιος 2009, 68-87 [πηγή: Γενικό Επιτελείο Στρατού].

Ελληνική Ιστορία στο Διαδίκτυο [πηγή: Ίδρυμα Μείζονος Ελληνισμού]:

[Εισαγωγή στην πολιτική της κλασικής Αθήνας.](#)

Perseus Digital Library [Ψηφιακή Βιβλιοθήκη του Περσέα]: H. G. Liddell – R. Scott, 1940. [A Greek-English Lexicon](#) (revised and augmented throughout by Sir Henry Stuart Jones, with the assistance of Roderick McKenzie). Oxford: Clarendon Press.

Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα [Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας]:

-[Βασικό Λεξικό της Αρχαίας Ελληνικής](#)

-[Συμφραστικός Πίνακας Λέξεων του Ανθολογίου Αττικής Πεζογραφίας](#)

[Voki](#) [Ελεύθερο λογισμικό ηχογραφήσεων και δημιουργίας ομιλούντων avatar]

Διδακτική πορεία/στάδια/φάσεις

Αφόρμηση

- Υπενθύμιση των φάσεων του Πελοποννησιακού Πολέμου και προβολή [αποσπάσματος](#) διάρκειας 9 λεπτών από μεγαλύτερη παραγωγή, διαθέσιμου στο YouTube, το οποίο έχουμε φροντίσει να κατεβάσουμε στον υπολογιστή μας.
- Συζήτηση σχετικά με το εγχείρημα της Σικελικής Εκστρατείας, τις προσδοκίες των Αθηναίων και τους κινδύνους μιας τέτοιας μακρινής εκστρατείας.
- Διδασκαλία με τον συμβατικό τρόπο του Κεφαλαίου 75.
- Εστίαση στην ακρίβεια και τον ρεαλισμό της περιγραφής.
- Ενημέρωση των μαθητών για τη διαδικασία που θα ακολουθηθεί.
- Χωρισμός σε ομάδες που θα είναι μεικτές ως προς το φύλο και την επίδοση των μαθητών και θα αποτελούνται από πέντε κατά μέγιστο μαθητές/μαθήτριες.

Με την έναρξη της διαδικασίας οι μαθητές/μαθήτριες εργάζονται ομαδικά – σύμφωνα με τα Φύλλα Εργασίας που τους έχουν διανεμηθεί– για μία διδακτική ώρα για κάθε Φύλλο με εξαίρεση το 4^ο Φύλλο για το οποίο θα χρειαστούν δύο ώρες. Με την ολοκλήρωση των δραστηριοτήτων τους κάθε ομάδα παρουσιάζει με έναν αντιπρόσωπό της τα αποτελέσματα της εργασίας της.

[Το 1^ο Φύλλο Εργασίας](#) αναφέρεται στον βίο και την πολιτική δραστηριότητα του Νικία, για τον οποίο οι μαθητές διαθέτουν τη μοναδική πληροφορία: αθηναίος στρατηγός. Η ανασύνθεση της βιογραφίας του γίνεται από διαδικτυακές πηγές, χρησιμοποιούνται τα πρότυπα του Word για τη σύνθεση του βιογραφικού του, ενώ για να αναδειχθεί το «πώς» και το «γιατί» δίδονται δύο παράλληλα χωρία από τον Θουκυδίδη, ένα όπου ο Νικίας συμβουλεύει τους Αθηναίους να μην εκστρατεύσουν στη Σικελία και το δεύτερο ένα απόσπασμα από την επιστολή με την οποία ο Νικίας ζητούσε από τους Αθηναίους να τον ανακαλέσουν από τη Σικελία.

[Το 2^ο Φύλλο Εργασίας](#) ασχολείται με το κεφάλαιο 76 και έχει ως στόχο να αναδείξει τον ρόλο των μετοχών στο αρχαιοελληνικό κείμενο, να διερευνήσει τη μεταφραστική απόδοσή τους και τον τρόπο με τον οποίο αυτές αναλύονται σε προτάσεις, αποσκοπώντας να γίνει κατανοητή από τους μαθητές η διαφορά του αρχαίου ελληνικού λόγου, που είναι πιο συνθετικός, σε σχέση με τη Νέα Ελληνική, που είναι πιο αναλυτική. Επίσης, με την αξιοποίηση του [Voki](#), καθώς ζητείται από τις ομάδες να κατασκευάσουν το avatar του Νικία, δίδονται κίνητρα και αξιοποιείται η δημιουργικότητα των μαθητών.

[Στο 3^ο Φύλλο Εργασίας](#) οι μαθητές ασχολούνται με τις δημηγορίες και διερευνούν τον κομβικό ρόλο τους στο έργο του Θουκυδίδη, ενώ παράλληλα ασκούνται στη χρήση του [Συμφραστικού Πίνακα Λέξεων του Ανθολογίου Αττικής Πεζογραφίας](#) που εντοπίζουν στον ιστότοπο της Πύλης για την Ελληνική Γλώσσα.

[Το 4^ο Φύλλο Εργασίας](#) είναι αποκλειστικά αφιερωμένο στην εξέταση του λόγου του Νικία και διακρίνεται στις ακόλουθες φάσεις επιχειρώντας να συνδέσει το

κείμενο με όσα διδάσκονται οι μαθητές στο μάθημα της Νέας Ελληνικής Γλώσσας (επικοινωνία, πομπός, μήνυμα, γλωσσικές ποικιλίες κλπ.):

Η Α΄ Φάση: Εξετάζεται εδώ ο πομπός του μηνύματος δηλ. ο Νικίας. Ανατίθεται στους μαθητές να αποδώσουν μεταφραστικά με τη βοήθεια ηλεκτρονικού λεξικού ένα τμήμα από τον βίο του «Νικία» του Πλουτάρχου που αναφέρεται στην ίδια χρονική στιγμή με το κείμενο του Θουκυδίδη, να διερευνήσουν την ψυχική του κατάσταση και να συγκρίνουν τα ευρήματά τους με τα αποτελέσματα των εργασιών τους στο 2^ο Φύλλο Εργασίας.

Στη Β΄ Φάση: Εξετάζεται εδώ το κειμενικό είδος και τα χαρακτηριστικά του (μέρη του ρητορικού λόγου, ήθη...), η επιχειρηματολογία του Νικία, η αποτελεσματικότητά της και συγκρίνονται κείμενα διαφορετικών συγγραφέων που έχουν ως στόχο την εμπύχωση του στρατεύματος.

Στη Γ΄ Φάση: Εξετάζεται εδώ η βασική ιδέα του Νικία για τον φθόνο των άλλων ως βασική αιτία της καταστροφής στη Σικελία.

Στο 5^ο και τελευταίο Φύλλο Εργασίας οι μαθητές καλούνται να σχολιάσουν την άποψη του Θουκυδίδη για τον Νικία, να τη συμπληρώσουν ή να την απορρίψουν.

Με όλα τα παραπάνω γίνεται κατανοητό ότι οι μαθητές οικοδομούν σταδιακά τη γνώση τους για τον αθηναίο στρατηγό, εμπλεκόμενοι ενεργά στη μάθηση και εκτελώντας δραστηριότητες διερευνητικού τύπου, ενώ γίνεται προσπάθεια η γνώση τους να είναι ολοκληρωμένη και όχι ημιτελής και αποσπασματική.

ΣΤ. ΦΥΛΛΟ/Α ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ 1 - Κοινό για όλες τις ομάδες

Ο ΝΙΚΙΑΣ

1. Να ανατρέξετε ενδεικτικά στις παρακάτω ιστοσελίδες και να μελετήσετε τα σχετικά με τον βίο και τη δραστηριότητα του Νικία, κρατώντας πρόχειρα σημειώσεις.
  - [Ιστορία της Αρχαίας Αθήνας](#)
  - [Εισαγωγή στην πολιτική της κλασικής Αθήνας](#)
  - [Πελοποννησιακός Πόλεμος. Στρατηγική αντιπάλων: Αποτελέσματα – Συνέπειες.](#)

Επίσης, μπορείτε να κάνετε ελεύθερα αναζήτηση στο διαδίκτυο, χρησιμοποιώντας τις κατάλληλες λέξεις-κλειδιά.

Αφού συγκεντρώσετε ικανά στοιχεία χρησιμοποιώντας τα *Πρότυπα του Word* και επιλέγοντας όποιο θεωρείτε καταλληλότερο, να συντάξετε το βιογραφικό του Νικία.

2. Να εντοπίσετε τα ακόλουθα χωρία του Θουκυδίδη:
  - α. [«Ιστορίες» 6.9.1. – 6.10.5](#) στον ιστότοπο του [Μικρού Απόπλου](#), όπου ο Νικίας συμβουλεύει τους Αθηναίους να μην εκστρατεύσουν στη Σικελία, και τη μετάφραση των σχετικών χωρίων από τον Ελ. Βενιζέλο.
  - β. [«Ιστορίες» 7.14.4. – 7.15.1](#) στον ιστότοπο της [Πύλης για την Ελληνική Γλώσσα](#), όπου ο Νικίας στέλνει επιστολή στον δήμο των Αθηναίων.

Αφού μελετήσετε τα παραπάνω κείμενα παράλληλα με τις μεταφράσεις, να προβείτε στις ακόλουθες ενέργειες:

- α. Να σημειώσετε τρεις λόγους για τους οποίους ο Νικίας θεωρεί ότι **δεν πρέπει** να εκστρατεύσουν, παραθέτοντας και το αρχαίο κείμενο σε πίνακα αντικριστά. Σε χωριστή στήλη να σημειώσετε ποια πτυχή του χαρακτήρα του αναδεικνύει καθένας από αυτούς.

β. Υποθέστε ότι είστε αθηναίος πολίτης που ενημερώνεται από την επιστολή του Νικία για την κατάσταση στη Σικελία. Να εξηγήσετε σε προσχεδιασμένο προφορικό λόγο διάρκειας 4 λεπτών γιατί δεν ανακαλείτε τον Νικία από τη Σικελία, παρόλο που ο ίδιος το ζητά.

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ 2

ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ ΓΙΑ ΟΜΙΛΙΑ

1. Να εισέλθετε στον ιστότοπο της [Πύλης για την Ελληνική Γλώσσα](#) και ακολουθώντας τη γνωστή διαδρομή (*Αρχαία Ελληνική* → *Εργαλεία* → [Σώματα κειμένων](#) → [Ανθολόγιο Αττικής Πεζογραφίας](#) → [Κατάλογος Κειμένων](#)) να εντοπίσετε το χωρίο του Θουκυδίδη [«Ιστορίες» 7.76.1](#). Να εντοπίσετε τις μετοχές του χωρίου και να συμπληρώσετε τον παρακάτω πίνακα:

Μετοχικός Τύπος	Μετάφραση Ε. Βενιζέλου	Μετάφραση Ε. Λαμπρίδη

Να συγκρίνετε τις δύο μεταφράσεις ως προς την απόδοση των μετοχών. Κατόπιν, να συμπληρώσετε τον παραπάνω πίνακα ως εξής:

Μετοχικός Τύπος	Είδος Μετοχής	Μετάφραση Ε. Βενιζέλου	Μετάφραση Ε. Λαμπρίδη	Δική σας μετάφραση

2. Αφού μελετήσετε τα σχετικά με την ανάλυση μετοχής τα οποία θα βρείτε εδώ, να αναλύσετε τις παραπάνω μετοχές στις αντίστοιχες δευτερεύουσες προτάσεις.

ΜΕΤΟΧΗ	ΑΝΑΛΥΣΗ ΣΕ ΠΡΟΤΑΣΗ

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

3. Θα προσπαθήσουμε να αλλάξουμε το παραπάνω κείμενο: θα βάλουμε τον Νικία να εκφράσει τις σκέψεις του και σε αυτό θα μας βοηθήσει η τεχνολογία. Αρχικά, να μεταγράψετε το παραπάνω κείμενο ως σκέψεις του Νικία σε α' ενικό πρόσωπο στα αρχαία ελληνικά. Κατόπιν, να εισέλθετε στον ιστότοπο [Voki](#) και μετά την εγγραφή σας να δημιουργήσετε τον χαρακτήρα του Νικία, να ηχογραφήσετε τα λόγια του και να μοιραστείτε στον «τύπο» που δημιουργήσατε με τους συμμαθητές σας. Θα επιλέξουμε εκείνους που θα αναρτήσουμε στο ιστολόγιο του μαθήματος.

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ 3

ΟΙ ΔΗΜΗΓΟΡΙΕΣ

1. Να αναζητήσετε στον [Συμφραστικό Πίνακα Λέξεων του Ανθολογίου Αττικής Πεζογραφίας](#) της Πύλης για την Ελληνική Γλώσσα τους τύπους με όρο αναζήτησης *δημηγορ**. Να ανοίξετε όλες τις αναφορές στα αρχαία κείμενα που εμφανίζονται καθώς και τις μεταφράσεις τους. Κατόπιν, να κάνετε έναν μικρό κατάλογο των σημασιών των λέξεων «δημηγορῶ», «δημηγορία».
2. Να μελετήσετε τα ακόλουθα:
  - [Την τυπολογία της ιστορικής αφήγησης του Θουκυδίδη](#) και από αυτό το κείμενο τον υπερσύνδεσμο [Αφηγηματική ακρίβεια και ερμηνεία](#).
  - [Ιστοριογραφία: Θουκυδίδης](#)
  - [Θουκυδίδης](#) από το έργο της ελληνίστριας Jacqueline de Romilly.
3. Τέλος, να γράψετε ένα άρθρο 200 περίπου λέξεων κατάλληλο να δημοσιευτεί στο ιστολόγιο του μαθήματος με τίτλο:

Ποιος έγραψε τις δημηγορίες του Θουκυδίδη;

**ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ**
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης

**ΕΣΠΑ
2007-2013**
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

3. Τέλος, να συγκρίνετε την παραπάνω περιγραφή με τα πορίσματα της έρευνάς σας στο 2^ο Φύλλο Εργασίας.

ΦΑΣΗ Β΄: ΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Οι δημηγορίες έχουν τα χαρακτηριστικά του **ρητορικού** λόγου:

1. Να μελετήσετε προσεκτικά όσα γράφει ο Αριστοτέλης στην «Τέχνη Ρητορική» του, την οποία θα βρείτε σε **δύο μεταφράσεις** από τα αρχαία ελληνικά [εδώ](#), καθώς και τα μέρη του ρητορικού λόγου τα οποία θα βρείτε [εδώ](#). Κατόπιν, να αντιγράψετε και να επικολλήσετε τη δημηγορία του Νικία σε ένα αρχείο Word. Χρησιμοποιώντας **τα εργαλεία του επεξεργαστή κειμένου** (π.χ. **σχόλιο**, **παραπομπή**, **σημειώσεις**, **παρακολούθηση αλλαγών...**) κάθε μέλος της ομάδας σας να εντοπίσει στο κείμενο τα στοιχεία που αναφέρονται στα κείμενα που διαβάσατε (είδος ρητορικού λόγου, *προοίμιον*, *διήγησις*, *πίστις*, *επίλογος*). Στο *προοίμιον* να σημειώσετε τις λέξεις του κειμένου με τις οποίες πιστεύετε ότι εκπληρώνονται οι σκοποί του προοιμίου και να επισημάνετε τα *ήθη* και τα *πάθη*. Θα συγκρίνετε τα αποτελέσματα των ερευνών σας και θα καταλήξετε σε ένα αρχείο το οποίο θα αποθηκεύσετε στην επιφάνεια εργασίας του υπολογιστή σας.
2. Να μελετήσετε προσεκτικά τη δημηγορία του Νικία με τη βοήθεια [των δύο μεταφράσεων](#) που βρίσκονται δίπλα στο αρχαίο κείμενο. Να προσπαθήσετε τώρα στα νέα ελληνικά να αφηγηθείτε περιληπτικά σε κάποιον τρίτο τι είπε ο Νικίας και να τον μαγνητοφωνήσετε.
3. Να συγκεντρώσετε σε πίνακα **τα επίθετα** που χρησιμοποιεί ο Νικίας στην ομιλία του και, αφού συμβουλευτείτε τα λεξικά ([Βασικό Λεξικό της Αρχαίας Ελληνικής](#) της Πύλης για την Ελληνική Γλώσσα και λεξικό [H. G. Liddell – R. Scott](#) που θα βρείτε στην Ψηφιακή Βιβλιοθήκη του Περσέα) σε περίπτωση που δε γνωρίζετε τη σημασία κάποιου, να τα χωρίσετε σε δύο κατηγορίες: σε αυτά που έχουν θετική σημασία και σε αυτά που έχουν αρνητική.
4. Να αποδελτιώσετε τα επιχειρήματα του Νικία με τη σειρά που παρατίθενται στο κείμενο, συμπληρώνοντας τον παρακάτω πίνακα:

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

1 ^ο Επιχείρημα	Τμήμα του αρχαίου κειμένου	Απόδοση στα νέα ελληνικά
2 ^ο Επιχείρημα		
.....		

Να προσπαθήσετε τώρα να αλλάξετε τη σειρά των επιχειρημάτων με τέτοιον τρόπο που να μην ανατρέπεται η λογική και η αποτελεσματικότητα του κειμένου.

5. Να αναζητήσετε τα κείμενα:

α. [Ξενοφών, «Κύρου Ανάβασις» 3.2.7 – 3.2.19](#) από την Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα, όπου ο Ξενοφώντας απευθύνεται στο στράτευμα μετά την εκλογή νέων στρατηγών.

β. [Ομιλία του Κωνσταντίνου Παλαιολόγου](#) προς τους υπερασπιστές της Πόλης.

Να τοποθετήσετε τις τρεις ομιλίες αντικριστά σε πίνακα και να τις συγκρίνετε:

α. Ως προς το περιεχόμενο

β. Ως προς το ύφος και το λεξιλόγιο.

6. Ας υποθέσουμε ότι είστε αθηναίοι στρατιώτες που άκουσαν τον λόγο του Νικία. Να χωριστείτε σε τρεις υποομάδες:

1) Όσοι ενθαρρύνθηκαν

2) Όσοι δεν ενθαρρύνθηκαν

3) Όσοι έμειναν ουδέτεροι.

Να ετοιμάσετε προσχεδιασμένο προφορικό λόγο διάρκειας 5 περίπου λεπτών, όπου θα εξηγήτε ποια επίδραση από τις παραπάνω σας άσκησε ο λόγος του Νικία.

ΦΑΣΗ Γ΄: ΟΙ ΙΔΕΕΣ

1. «Φθόνος»: Ο Νικίας τρεις φορές στον λόγο του χρησιμοποιεί τη λέξη απλή και σύνθετη. Να αναζητήσετε τις σύνθετες λέξεις του κειμένου που σχετίζονται με τον «φθόνο» στο λεξικό [H. G. Liddell – R. Scott](#) και να καταγράψετε σε πίνακα τις σημασίες τους.
2. Να εισέλθετε στον ιστότοπο της Πύλης για την Ελληνική Γλώσσα, να εντοπίστε τη «Ρητορική» του Αριστοτέλη και να μελετήσετε ανοίγοντας τη μετάφραση του Δ. Λυπουρλή το απόσπασμα [1388a31 – 1388b30](#). Εκεί ο φιλόσοφος αναφέρεται στη ζηλοτυπία και τον φθόνο.
3. Τέλος, να ανοίξετε [αυτήν την υπερσύνδεση](#) και να διαβάσετε την ιστορία του Πολυκράτη, που καταγράφει ο Ηρόδοτος, εστιάζοντας την προσοχή σας στις ιδέες του ιστορικού. Να αξιοποιήσετε όλα τα παραπάνω στοιχεία σε ένα άρθρο σας με τίτλο:
Ο φθόνος των άλλων και η συντριβή των Αθηναίων στη Σικελία.

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ 5

1. Να μελετήσετε τα κείμενα:
  - α. «Τα πρόσωπα στο Θουκυδίδη» του Η. D. Westlake που θα βρείτε [εδώ](#).
  - β. «Ποιος ήταν υπεύθυνος για τη συμφορά της Σικελίας;» του D. Kagan που θα βρείτε [εδώ](#).
  - γ. Από τον ιστότοπο της Πύλης για την Ελληνική Γλώσσα το χωρίο του Θουκυδίδη [«Ιστορίες» 7.86.1 – 7.86.5](#), όπου διαφαίνεται και η άποψη του ιστορικού για τον στρατηγό με βάση τις παράλληλες μεταφράσεις που δίνονται εκεί.
2. Κατόπιν, να αιτιολογήσετε την άποψη του Θουκυδίδη για τον Νικία, παραπέμποντας στο αρχαίο κείμενο και **να τη συμπληρώσετε ή να την αντικρούσετε**, χρησιμοποιώντας στοιχεία από τους νεότερους ιστορικούς.

Ζ. ΑΛΛΕΣ ΕΚΔΟΧΕΣ

Το σενάριο θα μπορούσε να επεκταθεί σε ένα δίμηνο διαθεματικό Project εξετάζοντας:

1. Είτε τον ρόλο των ηγετών στη διαχείριση των κρίσεων διαχρονικά με παράλληλα κείμενα από τη νέα ελληνική λογοτεχνία.
2. Είτε τις λαϊκές παραδόσεις και τα παραμύθια που σχετίζονται με τον φθόνο των θεών, τη θεοποίηση της Τύχης κ.ά.

Η. ΚΡΙΤΙΚΗ

Η υλοποίηση του σεναρίου προϋποθέτει την ύπαρξη ιδιαίτερα αναπτυγμένων τεχνολογικών δεξιοτήτων αλλά και γνωστικού επιπέδου των μαθητών. Αφετέρου ο διατιθέμενος χρόνος πιθανόν να μην επαρκέσει για την πραγματοποίηση όλων των δραστηριοτήτων με ικανοποιητικό αποτέλεσμα, παρόλο που σε ορισμένα Φύλλα Εργασίας ο αριθμός τους δεν υπερβαίνει τις τρεις δραστηριότητες, εσκεμμένα βέβαια. Ωστόσο, η προστιθέμενη παιδαγωγική αξία είναι η σφαιρική αντιμετώπιση του θέματος και η επαφή των μαθητών με πολλές πηγές αρχαιοελληνικού λόγου, που υπερβαίνουν όμως τη γνωστική τους στάθμη και γι' αυτό κρίνεται ιδιαίτερα σημαντική η παρέμβαση του διδάσκοντος στα σημεία αυτά.

Θ. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ρεγκάκος, Α. & Χ. Τσαγγάλης (επιμ.). 2011. *Τριάντα δύο μελέτες για τον Θουκυδίδη*.
Θεσσαλονίκη: University Studio Press.